

Η πνευματική ανάπτυξη της Κοζάνης και η Δημοτική της Βιβλιοθήκη

Κώστας Δ. Ντίνας

Γενικά

Η μικρο-ιστορία, η ιστορία των μικρών τόπων και των σύντομων ιστορικών περιόδων είναι –δυστυχώς– παραμελημένη, καθώς δεν προσελκύει το ενδιαφέρον του μεγάλου κοινού και περιορίζεται στις έρευνες των λίγων ειδικών. Είναι όμως πολύ σπουδαία αφενός διότι από τη μελέτη της προκύπτουν ανάγλυφα οι πεποιθήσεις και αντιλήψεις, καθώς και οι σημαντικές επιλογές των ανθρώπων ενός έστω μικρού τόπου, αφετέρου διότι φωτίζει και υποβοηθά την μεγάλη ιστορία, την ιστορία του έθνους και των μεγάλων ιστορικών περιόδων.

Με ένα τέτοιο θέμα θα ασχοληθούμε σήμερα, με την περίπτωση της Κοβενταρείου Δημοτικής Βιβλιοθήκης της Κοζάνης. Το οφείλουμε, νομίζω, ως ελάχιστο φόρο τιμής και ευγνωμοσύνης σ' εκείνους που φρόντισαν να την ιδρύσουν κατά τα δύσκολα χρόνια της σκλαβιάς, για να διατηρήσουν άσβεστη τη φλόγα της εθνικής παιδείας και να προετοιμάσουν με τον τρόπο αυτό την απελευθέρωση.

Η Κοβενταρείου Δημοτική Βιβλιοθήκη της Κοζάνης συγκαταλέγεται ανάμεσα στις «ιστορικές βιβλιοθήκες» της χώρας. Οι βιβλιοθήκες αυτές προέκυψαν κατά κανόνα από παλιότερες σχολικές βιβλιοθήκες την περίοδο της Τουρκοκρατίας και έχουν να επιδείξουν συνεχή βίο από την ίδρυσή τους ως σήμερα. Τέτοιες βιβλιοθήκες είναι –εκτός από αυτήν της Κοζάνης– η Ζωσιμαία Βιβλιοθήκη των Ιωαννίνων, η των Μηλεών του Πηλίου, η Κοργιαλένειας της Κεφαλονιάς, η Βιβλιοθήκη Κοραή στη Χίο, η Καίρειος στην Άνδρο, η Βιβλιοθήκη της Δημητσάνας, κ.λπ.

Η Βιβλιοθήκη της Κοζάνης θεωρείται¹ η σημαντικότερη μεταξύ αυτών, όχι μόνο εξ

αιτίας του μεγάλου αριθμού σύγχρονων βιβλίων που διαθέτει· στους χώρους της φιλοξενούνται μεγάλης αξίας χειρόγραφα και έντυπα παλαιότερων εποχών. Ιδιαίτερη όμως είναι η αξία της για τις ανεκτίμητες πληροφορίες που παρέχει για την τοπική ιστορία αλλά και την ιστορία της ευρύτερης περιοχής με το μοναδικό σε όγκο και σπουδαιότητα αρχειακό υλικό της από την εποχή της Τουρκοκρατίας.

Το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο

Τα ιστορικά δεδομένα

Μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης παρατηρείται σε ολόκληρο τον υπόδουλο ελληνικό χώρο πολιτιστική παρακμή λόγω της οθωμανικής κατάκτησης και των δυσμενών συνεπειών της καθώς και λόγω της φυγής των Ελλήνων λογίων στη Δύση. Μικρή εξαίρεση αποτέλεσε η πνευματική άνθηση που παρατηρείται στη βενετοκρατούμενη Κρήτη μέχρι την κατάληψη της από τους Τούρκους το 1669. Τη μοίρα του ελληνισμού ακολούθησε και η περιοχή Κοζάνης–Γρεβενών. Οι πρώτες εστίες εκπαίδευσης στην περιοχή μετά την Άλωση του 1453 χρονολογούνται στο τέλος του 17ου αιώνα, ενώ υποθέτουμε ότι λειτούργησαν καθ' όλη τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας και με την πρωτοβουλία της εκκλησίας υποτυπώδη σχολεία που παρείχαν βασικές γνώσεις γλώσσας –ανάγνωση και γραφή– και αριθμητικής. Η καθυστέρηση δύο και πλέον αιώνων στην ίδρυση οργανωμένων σχολείων στην περιοχή οφείλεται κυρίως στην ανέχεια των κατοίκων και στην κοινωνική σύνθεση του πληθυσμού, ο οποίος κατά πλειοψηφία

¹ Βλ. Καρανάσιος Χ. *Συμβολή στην ιστορία της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Κοζάνης* (υπό έκδοση).

Ο Κωνσταντίνος Ντίνας είναι Επ. Καθηγητής Γλωσσολογίας στο Παν/μιο Δ. Μακεδονίας και Διευθυντής του Ινστιτούτου Βιβλίου και Ανάγνωσης Κοζάνης

Από το Λεύκωμα του Γ. Γκολομπία, *Οι καρτ-ποστάλ της Κοζάνης 1904-1925*, Ινστιτούτο Βιβλίου και Ανάγνωσης & Δήμος Κοζάνης 1996.

ασχολούνταν με τη γεωργοκτηνοτροφία.

Η κωμόπολη της Κοζάνης ιδρύθηκε είκοσι χιλιόμετρα στα βόρεια του ποταμού Αλιάκμονα πάνω σε ένα οροπέδιο, το οποίο ορίζεται δυτικά από την Πίνδο, ανατολικά από το όρος Βέρμιο και νότια από τα Πιέρια, ενώ συνδέει την Ήπειρο με τη Θεσσαλονίκη και τη Θεσσαλία με το Μοναστήρι και την Αχρίδα.² Από τα μέσα του 17ου αι. η Κοζάνη εξελίσσεται βαθμιαία σε βιοτεχνικό και εμπορικό κέντρο της ευρύτερης περιοχής, καθώς αποτελούσε συγκοινωνιακό και διαμετακομιστικό κόμβο.

Την ίδια αυτή εποχή Κοζανίτες δραστηριοποιούνται στις αγορές της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και κυρίως της Αυστροουγγαρίας με έντονη παρουσία στην Πέστη και κατά δεύτερο λόγο στη Βιέννη. Οι εύποροι αυτοί έμποροι των παροικιών ανέρχονται κοινωνικά, εντάσσονται σταδιακά σε μία ομάδα αστών εμπόρων και υιοθετούν αστικά κοινωνικά χαρακτηριστικά, ένα από τα οποία είναι το ενδιαφέρον τους για την εκπαίδευση και γενικότερα για τα γράμματα και τον πολιτισμό. Ο Χαρίσιος Μεγδάνης σημειώνει χαρακτηριστικά: *«Το εμπόριον και η κοινωνία των με άλλα πεπολιτευμένα έθνη τούς επληροφόρησαν περί της ωφελείας των μαθήσεων και της βοήθειας των εις τα έργα των. Όθεν και έδειξαν πολύν ζήλον και προθυμίαν να συστή-*

*σωσι σχολεία εις την πατρίδα των και φιλοτιμίαν να έχωσιν εις αυτά διδασκάλους από τους περιφημοτέρους του καιρού των».*³ Κάποιοι εύποροι απόδημοι έμποροι επηρεασμένοι από τις ιδέες του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού για την αξία της Παιδείας και κυριαρχημένοι από ένα έντονο αίσθημα πατριωτισμού και διάθεσης να ευεργετήσουν τη γενέτειρά τους υποστηρίζουν ενεργά και για μεγάλα χρονικά διαστήματα την εκπαίδευση της ιδιαίτερης πατρίδας τους κερδίζοντας μεταξύ των συμπατριωτών τους τον τίτλο του μαϊκίνα των γραμμάτων.

Σχολεία στην περιοχή Κοζάνης

Η ιστορία της Βιβλιοθήκης της Κοζάνης είναι στενά συνυφασμένη με την ίδρυση σχολείων στην πόλη και για το λόγο αυτό θα αναφερθούμε δι ολίγων σ' αυτά.

Η συνειδητοποίηση της αναγκαιότητας για τον φωτισμό του Γένους σε συνδυασμό με την οικονομική ευρωστία που εξασφάλιζαν οι δωρεές των πλούσιων αποδήμων εμπόρων οδήγησαν στην ίδρυση οργανωμένων σχολείων από το τέλος του 17ου αιώνα και εξής στην Κοζάνη. Έτσι ντόπιοι και απόδημοι, επώνυμοι ευεργέτες και απλός λαός, με την επιστασία είτε των προεστών και της εκκλησίας, είτε των εμπόρων

² Για τα ιστοριογεωγραφικά της περιοχής βλ. Μαρία-Χριστίνα Χατζιωάννου. *Η ιστορική εξέλιξη των οικισμών στην περιοχή του Αλιάκμονα κατά την Τουρκοκρατία*. Κοζάνη, 2000. *Ο κώδικας 201 της Μονής Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Ζάβορδας*. Αθήνα: ΚΝΕ/ΕΙΕ], Μ. Παπακωνσταντίνου. *Μια βορειοελληνική πόλη στην Τουρκοκρατία. Ιστορία της Κοζάνης (1400-1912)*, Αθήνα, 1992. Για τους βιοτέχνες της Κοζάνης βλ. Καλινδέρης Μ. *Αι συντεχνίαι της Κοζάνης επί Τουρκοκρατίας, Θεσσαλονίκη, 1958*
³ [Καρ. Μεγδάνης], *Απογραφική έκθεσις του μεσημβρινού μέρους της Μακεδονίας, στο Καλινδέρης Μ. Γραπτά μνημεία από τη Δυτ. Μακεδονία χρόνων Τουρκοκρατίας, Πτολεμαίδα, 1940*

χρηματοδοτούν και συντηρούν διάφορα σχολεία καθ' όλη τη διάρκεια του 18ου αιώνα και μέχρι την απελευθέρωση του 1912.

Στην Κοζάνη λειτούργησαν από το τέλος του 17ου αιώνα μέχρι το 1813 διάφορα σχολεία. Ο όρος *Σχολή της Κοζάνης* χρησιμοποιείται για όλα τα σχολεία της Κοζάνης γενικώς της παραπάνω περιόδου συμβατικά, καθώς δεν υπήρξε συγκεκριμένο σχολείο με την παραπάνω ονομασία.

Τέλος 17ου αιώνα -1745. Ο χρόνος ίδρυσης οργανωμένου σχολείου στην Κοζάνη τοποθετείται στο τέλος του 17ου αιώνα (μετά το 1675 ή 1684 και πριν το 1690). Παράλληλα με το σχολείο άρχισε να οργανώνεται και η σχολική βιβλιοθήκη που εξελίχθηκε αργότερα στη σημερινή *Δημοτική Βιβλιοθήκη Κοζάνης*. Πρώτος δάσκαλός του υπήρξε ο *Γεώργιος Κονταρής*, με σπουδές στη Βενετία και μετέπειτα επίσκοπος Σερβίων και μητροπολίτης Σμύρνης με το όνομα *Γρηγόριος*. Τον διαδέχθηκαν ο μαθητής του *Νικόλαος Ορφανός* και ο ιερομόναχος *Νεόφυτος Χριστόπουλος* που δίδασκε γλώσσα, ποιητική, ρητορική και Αριστοτέλη. Ο δάσκαλος *Γεώργιος Παρακείμενος*, με σπουδές στην Πάδοβα, διακρίθηκε ως γιατρός και ιεροκήρυκας, ενώ ο συμμαθητής του ιερέας *Σωτήριος* ασχολήθηκε με το κήρυγμα. Γνωστοί ως δάσκαλοι είναι ακόμη ο ιερέας *Σεβαστός Λεοντιάδης* και τέλος ο ικανός ρήτορας *Χρηστάκης* από τη Λεβαδιά.

Η Στοά (1745-1774;). Το έτος 1745 ιδρύθηκε με την ενίσχυση των εντοπίων και των αποδήμων Κοζανιτών της Ουγγαρίας νέο σχολείο, η *Στοά*. Ο πρώτος της δάσκαλος *Ευγένιος Βούλγαρης*, που αποτελούσε ευρωπαϊκής εμβέλειας προσωπικότητα, παρέμεινε στην Κοζάνη από τα τέλη του 1745 μέχρι τα τέλη του 1748 και ως εκπρόσωπος της νεωτερικής φιλοσοφίας δίδαξε επιστημονικά μαθήματα. Στην Κοζάνη έπνευσε τότε νέος άνεμος, καθώς ο Βούλγαρης ήταν γνώστης και δίδασκε τις ιδέες των Leibniz, Wolff και Locke, ενώ απέρριπτε τη στείρα προσκόλληση στην αριστοτελική φιλοσοφία. Μετά τον Βούλγαρη στη Στοά δίδαξαν ο *Νικόλαος Βάρκοσης*, ο μετέπειτα επίσκοπος Πλαταμώνος *Διονύσιος* από τη Ραψάνη, ο Κοζανίτης ιερέας *Κωνσταντίνος*, ο *Δημήτριος Αναούτας*, ο μοναχός *Κωνσταντίνος*, ο αγραφιώτης ιερομόναχος *Κύριλλος*, ο *Δημήτριος Παπαγιαννούσης* (= Διονύσιος Πόποβιτς) και πιθανώς ο *Ιωάννης Πέζαρος*. Οι περισσότεροι δάσκαλοι πάντως δεν φαίνεται

να παρεκκλίνουν από τη συνηθισμένη διδασκαλία. Η λειτουργία της Στοάς διακόπηκε πιθανώς το 1774.

Η Σχολή της Κομπανίας (1756-1769).

Από το 1756 λειτούργησε παράλληλα με τη Στοά και άλλο σχολείο που πήρε το όνομά του από τους χρηματοδότες και ιδρυτές του Κοζανίτες εμπόρους της Ουγγαρίας. Έτσι, την περίοδο 1756-1769 υπήρχαν στην Κοζάνη δύο σχολεία ανταγωνιστικά μεταξύ τους. Ο λόγος ίδρυσης και δεύτερου σχολείου εντοπίζεται ίσως σε διαμάχη για αδιευκρίνιστους λόγους μεταξύ των ντόπιων και των αποδήμων Κοζανιτών σχετικά με το παλιό σχολείο. Ο κανονισμός λειτουργίας του νέου σχολείου (15.10.1756) καθόριζε ότι αυτό θα ελεγχόταν αποκλειστικά από τις κομπανίες, οι οποίες και θα όριζαν τους επιτρόπους που θα το διοικούσαν, ενώ το παλιό σχολείο, η Στοά, τελούσε υπό την κηδεμονία της Μητρόπολης και τον έλεγχο των συντηρητικών προκρίτων. Ο πρώτος δάσκαλος *Σιασανόπουλος* από τα Ιωάννινα αναφέρεται ως μαθητής του Μπαλάνου Βασιλόπουλου και διδάσκει Αριστοτέλη. Γνωστοί ακόμη ως δάσκαλοι είναι οι *Γεώργιος Παρακείμενος*, *Ιωάννης Παπαλούιας* και *Καλλίνικος Ιεροδιάκονος*. Η Σχολή της Κομπανίας έκλεισε πιθανώς το 1769 εξαιτίας διακοπής της χρηματοδότησης της Σχολής της Κομπανίας από τους εμπόρους της Ουγγαρίας. *Το Ελληνικόν Μουσείον (1776-1797/0).* Μετά τη διακοπή λειτουργίας της Σχολής της Κομπανίας (1769) και της Στοάς (1774;) η Κοζάνη μένει για σύντομο χρονικό διάστημα χωρίς σχολείο. Η διακοπή των σχολείων πρέπει να σχετίζεται και με τη λεηλάτηση της περιοχής μετά τα Ορλοφικά (1770) από Αρβανίτες. Το 1776 ιδρύεται νέο σχολείο, το *Ελληνικόν Μουσείον*, που ελεγχόταν από τη Μητρόπολη και τους προκρίτους της Κοζάνης και χρηματοδοτούνταν από τους κατοίκους της πόλης. Το σχολείο έμεινε γνωστό και ως *Σχολείο του Παγούνη*, καθώς η βασική πηγή εσόδων του ήταν οι τόκοι κεφαλαίου του Κοζανίτη Δημητρίου Μανόλη Παγούνη στην επίσημη τράπεζα της Βενετίας. Στο Μουσείον δίδασκονταν γλώσσα, φιλολογικά, φιλοσοφικά, θεολογικά μαθήματα και μαθηματικά. Ως δάσκαλοι του Μουσείου αναφέρονται ο *Ιωάννης Αιτωλός*, ο *Δημήτριος Παπαγιαννούσης*, ο *Κωνσταντίνος Στάμκος*, ο ιερέας *Χριστόδουλος* και ο *Γεώργιος Πάικος*. Στην ανώτερη βαθμίδα, στο

τέλος του 18ου αιώνα, ο επιφανέστερος δάσκαλος στην Κοζάνη μετά τον Βούλγαρη *Αμφιλόχιος Παρασκευάς* (1782-1797) και σφοδρός πολέμιος των νεωτερικών αντιλήψεων του Βούλγαρη, δίδασκε λογική, φιλοσοφία, ρητορική, μαθηματικά. Τον διαδέχθηκε ο μαθητής του *Γεώργιος Λούινας* που μετακλήθηκε από το σχολείο του Βελβεντού. Ο μισθός των δασκάλων ήταν μικρός, το σχολείο όμως πλήρωνε και το χαράτσι των δασκάλων και άλλους μικρότερους φόρους (κανίσκια). Οι μαθητές –πιθανώς λιγότεροι από είκοσι– δεν πλήρωναν δίδακτρα, ενώ στην επιλογή τους δεν γίνονταν κοινωνικές διακρίσεις. Το 1797 εξαιτίας της κατάληψης της Βενετίας από τους Γάλλους διακόπηκε η αποστολή χρημάτων, μαζί με αυτήν και η λειτουργία του σχολείου. Μετά από διακοπή μερικών ετών νέο σχολείο θα λειτουργήσει στις αρχές του επόμενου αιώνα (1804).

1799-1813. Μετά το κλείσιμο του Μουσείου (1799) ανώτερο σχολείο αναφέρεται στην Κοζάνη στα έτη 1804-1806 με δάσκαλο τον *Γεώργιο Λαμπαδάριο* και την περίοδο 1806-1807 με δάσκαλο τον *Γεώργιο Σακελλάριο*. Την περίοδο 1804-1810 (ίσως μέχρι το 1819) δίδαξε στην πόλη ο *Στέφανος Σταμκίδης* και ο *Χριστόδουλος Ζαγορίτης*. Το 1810 νέο σχολείο λειτούργησε σε χώρο κοντά στον ναό του αγίου Νικολάου, ενώ το 1813 κτίστηκε πίσω από το ιερό του ναού ο *Όικος Βελτιώσεως* που στέγαζε τη *Βιβλιοθήκη*. *Η ίδρυση της Βιβλιοθήκης*

Είναι γνωστό ότι κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας αναπτύσσεται σε όλο τον ελληνισμό το κοινοτικό σύστημα διοίκησης με επικεφαλής τους εκκλησιαστικούς άρχοντες και στη συνέχεια όλο και περισσότερο εύπορους κατοίκους των πόλεων. Παρά τις συχνές αντιπαράθεσεις των δύο αυτών πόλων εξουσίας, στην περίπτωση της εκπαίδευσης η εκκλησία και οι πρόκριτοι της Κοζάνης φαίνεται να θεωρούν τον εαυτό τους υπεύθυνο για την ενίσχυση και την προαγωγή της. Αυτή την προσπάθεια υποστήριζαν όλοι οι κάτοικοι, αναγνωρίζοντας την αξία της μόρφωσης και διακατεχόμενοι από το αίσθημα της κοινοτικής αλληλεγγύης. Χαρακτηριστική είναι η κινητοποίηση όλων των κατοίκων της πόλης για την ανέγερση νέου σχολείου το 1810 και της Κοινοτικής Βιβλιοθήκης τρία χρόνια αργότερα: «και ούτως ήρξατο η Οικοδομή, εις την οποίαν συνέτρεξαν προθύμως και όλοι οι φύσει Φιλόκαλοι Κοζανίται, οι μεν αυτών δίδοντες εις τους εργάτας την καθημερινήν συνήθη

τροφήν, οι δε προσφέροντες τα ζώα των προς φέρσιμον πετρών και άλλης ύλης, και οι κοινότεροι κτίζοντες και βοηθούντες εις την οικοδομήν αμισθί».⁴

Το γεγονός ότι το σχολείο και η Βιβλιοθήκη αποτελούσε κοινό κτήμα και υπόθεση όλων επιβεβαιώνεται και από το ότι οι ετήσιες απολυτίριες εξετάσεις των σχολείων, τουλάχιστον στις αρχές του 19ου αι., διενεργούνται δημοσίως και αποτελούν κοινωνικό γεγονός, ενώ οι αριστούχοι λαμβάνουν ως βραβείο εκδόσεις παλαιότερων Κοζανιτών συγγραφέων από τη Βιβλιοθήκη. Η λειτουργία της Βιβλιοθήκης δεν επηρεάστηκε άμεσα ούτε από τις συχνές κοινωνικές έριδες κατά τον 19ο αι,⁵ καθώς αυτή αποτελούσε κοινό αγαθό για όλους.

Όσο αφορά την υποστήριξη της εκπαίδευσης αλλά και της Βιβλιοθήκης ιδιαίτερη περίπτωση αποτελούν στις αρχές του 19ου αι. οι Κοζανίτες «ιατροφιλόσοφοι»: ο Χαρίσιος Μεγδάνης, ο Μιχαήλ Περδικάρης, ο Γεώργιος Ρουσιάδης και κυρίως ο Γεώργιος Σακελλάριος, η μεγαλύτερη προσωπικότητα μεταξύ αυτών και ένας από τους σημαντικότερους Έλληνες διανοούμενους της εποχής του. Οι ιατροφιλόσοφοι είναι συνήθως γόννοι οικογενειών εμπόρων, ασχολούνται αρχικώς με το εμπόριο, αλλά στη συνέχεια σπουδάζουν ιατρική και φιλοσοφία, ενώ ασχολούνται και με τη συγγραφή και έκδοση ιατρικών, φιλολογικών, λογοτεχνικών, ιστορικών, παιδαγωγικών έργων –πρωτότυπων ή μεταφράσεων–, και αναδεικνύονται σε διανοούμενους της Νέας Ελλάδας. Οι ιατροφιλόσοφοι δωρίζουν πολλά αντίτυπα των εκδόσεών τους στη Βιβλιοθήκη προς χρήση των μαθητών ή ακόμη και ολόκληρη την προσωπική τους βιβλιοθήκη. Ο Χαρίσιος Μεγδάνης μάλιστα πρωτοστατεί στην ανέγερση της Κοινοτικής Βιβλιοθήκης το 1813, ενώ ο Γεώργιος Ρουσιάδης ορίζεται επιτετραμμένος της Βιβλιοθήκης στη Βιέννη. Πλην των ιατροφιλοσόφων, η Κοζάνη αναδεικνύει και άλλους σημαντικούς συγγραφείς, όπως η Μητιά Σακελλαρίου, ο Ευφρόνιος Ραφαήλ Πόποβιτς, ο Γεώργιος Λασσάνης και ο Γεώργιος Κλήδης.

Ιστορικό περίγραμμα

Από την ίδρυση (τέλος 17ου αι.) ως το 1813

Η Βιβλιοθήκη της Κοζάνης ιδρύθηκε κατά το τέλος του 17ου αι., χωρίς να γνωρίζουμε την

⁴ Περιοδ. *Καλλιόπη*, 1.9.1819, 156.

⁵ Παπακωνσταντίνου, ό. π., Λιούφης. *Ιστορία της Κοζάνης*. Αθήνα, 1924.

ακριβή ημερομηνία. Η ιστορική έρευνα τοποθετεί την ίδρυσή της μετά το 1675/84 και πριν από το 1690 και την θεωρεί άμεσο επακόλουθο της ίδρυσης οργανωμένου σχολείου στην Κοζάνη κατά το τέλος του 17ου αιώνα.⁶ Όσο αφορά τη στέγασή της ο Χαρίσιος Μεγδάνης αναφέρει στις αρχές του 19ου αι. ότι η Βιβλιοθήκη στεγαζόταν στον επισκοπικό οίκο.

Κοινοτική Βιβλιοθήκη (1813-1916) - «Οίκος Βελτιώσεως»

Το έτος 1813 αποτελεί σταθμό για την ιστορία της Βιβλιοθήκης, καθώς τότε ιδρύθηκε η «Κοινοτική Βιβλιοθήκη» στον περίβολο του ναού του Αγίου Νικολάου, κοντά στο νέο σχολείο, το οποίο κτίστηκε περί το 1810 επί επισκόπου Θεοφίλου. Κοντά στη Βιβλιοθήκη κτίστηκε και ο «Οίκος Βελτιώσεως», που χρησίμευε ως αναγνωστήριο: «*Τελειωθείσης της Οικοδομής ταύτης [= του σχολείου] επροβλήθη παρά των ιδίων Φιλοκάλων Συμπατριωτών μας και ωκοδομήθη κατά τον αυτόν τρόπον, επιστατούντος του κυρίου Ιερομνήμονος [= Χαρ. Μεγδάνη] και του κυρίου Γ. Παπά Δημητράκη, και Βιβλιοθήκη εις το δεξιόν πλάγιον της Εκκλησίας [= ναός Αγ. Νικολάου], και πλησίον της Βιβλιοθήκης Οικίσκος την Επιγραφὴν 'Οίκος Βελτιώσεως' επιφέρων, ένθα συνέρχονται κατά καιρούς οι Παιδευμένοι ίνα μελετώσι, φιλολογώσι και διαλέγωνται».*⁷ Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι τόσο τα σχολεία όσο και η Βιβλιοθήκη λειτουργούν πάντοτε στο κέντρο της πόλης, και μάλιστα δίπλα είτε στο επισκοπείο, είτε στον μητροπολιτικό ναό.

Ο χώρος της Κοινοτικής Βιβλιοθήκης διευρύνθηκε το έτος 1873.⁸ Με τη διεύρυνση της Βιβλιοθήκης πιθανώς να σχετίζεται και η ίδρυση κατά το επόμενο έτος του φιλολογικού συλλόγου «Ο Φοίνιξ»,⁹ ο οποίος συστάθηκε με πρωτοβουλία του φιλόμουσου εμπόρου Κ. Τακιατζή, των δασκάλων Ι. Καλοστύπη, Χρ. Γιαννόπουλου, Θ. Σαρχατλή, του εμπόρου Χαρισίου Κλειδή κ.ά. των ιδίων προσώπων, δηλαδή, που ήταν υπεύθυνοι και για τη Βιβλιοθήκη. Ο Φοίνιξ, όπως προκύπτει από επιστολές, είχε κατά βάση εθνικό χαρακτήρα και στόχευε στην άμυνα έναντι του «πανσλαβισμού».

Σε όλο τον 19ο αι. η Κοινοτική Βιβλιοθήκη αποτέλεσε ιδιαίτερο πνευματικό θεσμό για την Κοζάνη. Η λειτουργία της κατά την περίοδο 1880-1907 δεν ήταν απρόσκοπτη λόγω των πολι-

τικών αναταραχών και των εθνικών αγώνων για την απελευθέρωση της Β. Ελλάδας.¹⁰ Κατά την απελευθέρωση της πόλης το 1912 κάπκε, σύμφωνα με προφορική πληροφορία, το παλαιό αρχείο του Καδή και το κτηματολόγιο της περιφέρειας Σερβίων και Κοζάνης. Επίσης κώδικες με πολύτιμο αρχειακό υλικό, που μεταφέρθηκε από τα Σέρβια στην Κοζάνη, καταστράφηκαν, καθώς χρησιμοποιήθηκαν από τους εδωδιμώτες της πόλης.

Το «Αναγνωστήριον Κοζάνης» (1916-1920)

Τον Ιανουάριο του 1916, ιδρύεται στην ελληνική πλέον Κοζάνη το «Αναγνωστήριον Κοζάνης», το οποίο αναλαμβάνει την Κοινοτική Βιβλιοθήκη, η οποία αριθμούσε 6.620 τόμους βιβλίων. Το Αναγνωστήριο αποτελούσε ανεξάρτητο πολιτιστικό θεσμό της τοπικής κοινωνίας με ευρύτερους πνευματικούς στόχους, όπως «*η πνευματική επικοινωνία των μελών αυτού και εν γένει η εξυπηρέτησις των πνευματικών αναγκών της κοινωνίας της Κοζάνης και η διά της μορφώσεως ηθική και πνευματική βελτιώσις αυτής*».¹¹ Οι πνευματικοί άνδρες που πρωτοστάτησαν στην ίδρυσή της ήταν ο πολιτικός Γ. Βαρβούτης, ο Δ. Μπλιούρας, ο Α. Διάφας, ο γυμνασιάρχης Π. Λιούφης, ο Γ. Παπακωνσταντίνου, ο οικονόμος ιερέας Ι. Σιώπης κ.ά., και αριθμούσε περί τα εκατό μέλη. Πρόεδρος του συλλόγου ήταν ο Ειρηνουπόλεως Φώτιος, μετέπειτα οικουμενικός πατριάρχης, και γραμματέας ο λογοτέχνης Κ. Τσιτσελίκης.

Το Αναγνωστήριο υποστήριξαν με δωρεές βιβλίων και χρηματικές συνεισφορές το Πανεπιστήμιο Αθηνών, ο φιλολογικός σύλλογος «Παρνασσός», ο «Σύλλογος προς διάδοσιν των Ελληνικών Γραμμάτων», οι πανεπιστημιακοί καθηγητές Μιστριώτης, Γ. Χατζιδάκης, Σπ. Λάμπρος, η Βιβλιοθήκη της Βουλής, βιβλιοπωλεία και εκδοτικοί οίκοι, και οι κάτοικοι της πόλης. Ιδιαίτερο βάρος έδωσε ο σύλλογος στον εμπλουτισμό της Βιβλιοθήκης με εφημερίδες του τοπικού τύπου και με ελληνικά και ξενόγλωσσα βιβλία.

Παρά τον μεγάλο ενθουσιασμό για την προώθηση των στόχων του Αναγνωστηρίου και της Βιβλιοθήκης, οι δύσκολες συνθήκες λόγω του πρώτου παγκοσμίου πολέμου καθώς και οι κομματικές διαμάχες μεταξύ βενιζελικών και βασιλικών οδήγησαν το Αναγνωστήριο μετά από βραχύχρονη λειτουργία τριών ετών σε άδοξη

⁶ Για τα σχολεία της Κοζάνης (τέλος 17ου ως αρχές 19ου αιώνα) βλ. Καρανάσιος, Χ. Η Σχολή Κοζάνης κατά τον 18ο αι. βάσει χειρογράφων, εγγράφων και εντύπων της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Κοζάνης, *Πρακτικά Πανελληνίου συνεδρίου Νεοελληνικός Διαφωτισμός*, Κοζάνη, Ινστιτούτο Βιβλίου και Ανάγνωσης, 1999.

⁷ Επιστολή του Ι. Παπανικολάου προς τον Γ. Ρουσιάδη, περ. *Καλλιόπη*, 1.9.1819, 156.

⁸ Λιούφης, *ό. π.*, σ. 80, 109.

⁹ Πβ. Λιούφης, *ό. π.*, 109, 236-237.

¹⁰ Παναγιωτίδης Γ. Διάλειξις επί ευκαιρία των εγκαινίων της Βιβλιοθήκης και του Αναγνωστηρίου Κοζάνης, Κοζάνη, 1923, 23.

¹¹ *Καταστατικόν του ανεγνωρισμένου σωματείου «Αναγνωστηρίον Κοζάνης»*, Κοζάνη 1916, 5.

αναστολή της δράσης του στις αρχές του 1919. *Δημοτική Βιβλιοθήκη (1923)*

Από το 1923 ο Δήμος Κοζάνης ανέλαβε την ευθύνη λειτουργίας της Βιβλιοθήκης, η οποία αριθμούσε τότε 6.251 τόμους βιβλίων, 584 χειρόγραφα –χειρόγραφους κώδικες και κώδικες εγγράφων– και 307 περιοδικά.

Από το 1930 ως το 1959 υπηρέτησε ως έφορος της Βιβλιοθήκης ο Νικόλαος Δελιαλής, ο οποίος παρά τη χαμηλή του μόρφωση, εργάστηκε όσο κανείς άλλος για τη Βιβλιοθήκη, εκδίδοντας καταλόγους των εντύπων και αξιοποιώντας το υλικό της. Κατά τη γερμανική κατοχή μάλιστα διέσωσε τα πολύτιμα βιβλία της Βιβλιοθήκης αποκρύπτοντάς τα σε ασφαλές μέρος.

Το 1934 ανεγείρεται νέο δημαρχιακό μέγαρο, στο ισόγειο του οποίου μεταφέρεται και η Βιβλιοθήκη, και περιλαμβάνει αναγνωστήρια, αίθουσα ερευνητών, αίθουσα αρχαιολογικού μουσείου και αίθουσα λαϊκής τέχνης. Το 1945 ιδρύθηκε το «Μόνιμο Τοπικό Ιστορικό Αρχείο Κοζάνης», το οποίο βάσει νόμου υπήχθη στα «Γενικά Αρχεία του Κράτους», και συμπεριέλαβε τις συλλογές των αρχείων της Δημοτικής Βιβλιοθήκης, του ναού του Αγ. Νικολάου, του συμβολαιογραφείου Δ.Χ. Πράσσου, καθώς και του παλαιού υποθηκοφυλακείου Κοζάνης.

Κοβεντάρειος Βιβλιοθήκη (1963)

Το έτος 1963 η Δημοτική Βιβλιοθήκη ονομάστηκε «Κοβεντάρειος» προς τιμή των αποδήμων Κοζανιτών Κωνσταντίνου και Δημητρίου Κοβεντάρου, οι οποίοι χρηματοδότησαν την επέκταση του δημαρχιακού μεγάρου, στο οποίο στεγαζόταν η Βιβλιοθήκη. Κατά την περίοδο 1960-1995 διευθυντής της Βιβλιοθήκης διετέλεσε, με ένα μικρό διάλειμμα, ο Βασίλης Σαμπανόπουλος, ενώ από το 1995 ως σήμερα η Βιβλιοθήκη δεν διαθέτει διευθυντή. Η Βιβλιοθήκη στεγάζεται σήμερα σε κτήριο του Δήμου Κοζάνης στο κέντρο της πόλης, όπου μετακόμισε το έτος 1985.

Το «Ινστιτούτο Βιβλίου και Ανάγνωσης»

Το 1995 ιδρύθηκε το «Ινστιτούτο Βιβλίου και Ανάγνωσης» (INBA) στα πλαίσια του «Εθνικού Πολιτιστικού Δικτύου Πόλεων» με την πρωτοβουλία του Υπουργείου Πολιτισμού και του Δήμου Κοζάνης.¹² Σκοπός του INBA είναι πρωτί-

Από το Λεύκωμα του Γ. Γκολομπία, *Οι καρτ-ποστάλ της Κοζάνης 1904-1925*, Ινστιτούτο Βιβλίου και Ανάγνωσης & Δήμος Κοζάνης 1996.

τως η ανάδειξη της Δημοτικής Βιβλιοθήκης μέσω της καταγραφής, ταξινόμησης και ανάδειξης του υλικού, η δημιουργία τμήματος τεχνικού εξοπλισμού για μικροφωτογράφιση των αρχείων, η διοργάνωση εκθέσεων βιβλίου, καθώς και επιστημονικών συνεδρίων και σεμιναρίων, η δημιουργία τυπογραφείου, η ίδρυση μουσείου τυπογραφίας, κ.λπ.

Το υλικό της Βιβλιοθήκης¹³

Ο εμπλουτισμός της Βιβλιοθήκης με βιβλία βασίστηκε κυρίως σε δωρεές και όχι σε αγορές, οι οποίες πρέπει να ξεκίνησαν μόλις κατά τον μεσοπόλεμο, αλλά και πάλι υπολείπονταν κατά πολύ των δωρεών. Σημαντικές είναι οι δωρεές επισκόπων, λογίων, εμπόρων, αλλά και απλών πολιτών.

¹² ΦΕΚ φ. 1045/20.12.1995, αρ. 10357.

¹³ Βλ. Καρανάσιος, Χ. ό.π. (υπό έκδοση).

Πρώτος δωρητής υπήρξε ο επίσκοπος Μελέτιος (1745): σημαντικές δωρεές αποτελούν επίσης του επιφανούς γλωσσολόγου Μανόλη Τριανταφυλλίδη και του ιατροφιλοσόφου Γεωργίου Σακελλαρίου. Τελευταία μεγάλη δωρεά προς τη Βιβλιοθήκη είναι αυτή της προσωπικής βιβλιοθήκης του μακαριστού μητροπολίτη Σερβίων και Κοζάνης Διονυσίου Ψαριανού, η οποία περιέχει σημαντικά μουσικά και φιλολογικά βιβλία. Από το 1996 και εξής, η Βιβλιοθήκη τροφοδοτείται συστηματικά με βιβλία από τις αγορές του INBA.

Η Δημοτική Βιβλιοθήκη Κοζάνης σήμερα μπορεί να χαρακτηριστεί αφενός *λαϊκή* –ή δημόσια με την ευρεία έννοια– και αφετέρου *ιστορική*. Όσον αφορά το περιεχόμενο των βιβλίων, πέραν των χειρογράφων, εγγράφων και παλαιών εντύπων, η Βιβλιοθήκη διαθέτει κυρίως λογοτεχνικά, φιλολογικά, ιστορικά, γλωσσολογικά, παιδαγωγικά, παιδικά βιβλία, και βεβαίως λεξικά και εγκυκλοπαίδειες. Μεγάλο μέρος των βιβλίων της είναι παρωχημένα, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ζήτηση από τους χρήστες και ο εκσυγχρονισμός της να θεωρείται πλέον άμεση προτεραιότητα.

Η Βιβλιοθήκη της Κοζάνης διαθέτει μία από τις πλουσιότερες συλλογές χειρογράφων, εγγράφων και παλαιών εντύπων στην Ελλάδα.

Χειρόγραφα. Ο καθηγητής παλαιογραφίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Αντώνιος Σιγάλας εντόπισε το 1939 και περιέγραψε σύντομα 201 κώδικες χειρογράφων στη Βιβλιοθήκη. Το 1961 η Βιβλιοθήκη απέκτησε 24 αυτόγραφους κώδικες του Γ. Σακελλαρίου, ενώ μετά το 1939 αποκτήθηκαν ακόμη 14 νέα χειρόγραφα. Τέλος, το 1995 με τη βιβλιοθήκη του μητροπολίτη Διονυσίου Ψαριανού, παρέλαβε και 22 λειτουργικά και μουσικά χειρόγραφα. Έτσι, ο αριθμός των χειρογράφων της ανέρχεται σήμερα συνολικά στους 261 κώδικες.

Ως προς την προέλευσή τους τα χειρόγραφα προέρχονται κυρίως από τα σχολεία της Κοζάνης, τις συλλογές κάποιων λογίων, δασκάλων και μαθητών, καθώς και από μεταβυζαντινές μονές της περιοχής. Ως προς το είδος τους είναι: λειτουργικά-εκκλησιαστικά, μουσικά, φιλολογικά, μαθηματικά, φιλοσοφικά, και επιστημονικά χειρόγραφα κυρίως του 18ου αιώνα, καθώς και έργα Κοζανιτών συγγραφέων. Μεταξύ των πολυτιμότερων χειρογράφων συγκαταλέγονται δύο Ευαγγελιστάρια του 11ου αιώνα.

Η αξία της συλλογής χειρογράφων έγκειται στο γεγονός ότι περιέχει στην πλειονότητα έργα που διδάσκονταν στα σχολεία της Κοζάνης κατά τον 18ο και ως τις αρχές του 19ου αιώνα και έτσι μπορεί να κανείς να εξαγάγει συμπεράσματα για το περιεχόμενο των σπουδών και τους δασκάλους, καθώς και για την επίδραση του νεοελληνικού διαφωτισμού.

Έγγραφα. Η συλλογή των αρχείων περιλαμβάνει λυτά έγγραφα και κώδικες εγγράφων πρωτότυπων αλλά ιδίως αντιγράφων, ελληνικών και τουρκικών (οθωμανικών) του 17ου, 18ου αλλά κυρίως του 19ου αιώνα. Μεταξύ των εγγράφων περιλαμβάνονται δύο πατριαρχικά σιγίλια (του 1676 και του 1798), 45 φάκελοι με έγγραφα, 175 κώδικες εγγράφων, 21 φερμάνια, 8 φάκελοι με λυτά τουρκικά έγγραφα και 3 κώδικες τουρκικών εγγράφων. Στο ναό του αγίου Νικολάου φυλάσσονταν 41 τουρκικά έγγραφα και αντίγραφο του ιερού κώδικα της μητρόπολης (1745-1826).

Στα «Γενικά Αρχεία του Κράτους» στην Κοζάνη φυλάσσονται σήμερα περί τους 40 τουρκικούς κώδικες από τα αρχεία της Θεσσαλίας και από τα αρχεία Σερβίων-Κοζάνης, τα οποία προέρχονται από το Υποθηκοφυλακείο Κοζάνης. Φυλάσσονται επίσης 19 κώδικες ελληνικών εγγράφων από το συμβολαιογραφείο του Δ.Χ. Πράσσου. Τέλος, στη Βιβλιοθήκη φυλάσσεται και η Παρρησία της μονής Ζάβορδας Γρεβενών.

Μεταξύ των κωδίκων εγγράφων περιλαμβάνονται έγγραφα διοικητικά, εκκλησιαστικά, δικαστικά, πρακτικά Δημογεροντίας, εκπαιδευτικά, καθώς και οικονομικής και κοινωνικής φύσης (φορολογικά, κτηματολογικά, συμβόλαια, πωλητήρια, εξοφλητήρια, δωρητήρια, διαθήκες, προικοσύμφωνα, διαζύγια). Τα έγγραφα αυτά έχουν μεγάλη σημασία, καθώς παρέχουν σημαντικές πληροφορίες για τη διοίκηση, τον κοινωνικό, οικονομικό και πνευματικό βίο της Κοινότητας Κοζάνης επί Τουρκοκρατίας.

Έντυπα. Η συλλογή των παλαιών εντύπων περιλαμβάνει 888 έντυπα από το 1494 ως το 1833 και άλλα 2.787 έντυπα ως το 1912. Το παλαιότερο έντυπο είναι το *Expositiones super tractatum de urinis* του Ioannes Matthaeus Ferrarius (Μιλάνο 1494), ενώ άλλα 5 έντυπα χρονολογούνται στο τέλος του 15ου αιώνα: «Μετά τα Φυσικά» και «Περί ζώων ιστορίας» του Αριστοτέλη (editio princeps, Aldus, Βενετία 1497), οι κωμωδίες του Αριστοφάνη (editio princeps,

Aldus, Βενετία 1498), «Επιστολικοί τύποι» (Aldus, Βενετία 1499) και το λεξικό του «Σουίδα» (Μιλάνο 1499). Στα 100 περίπου έντυπα του 16ου αι. περιλαμβάνονται κυρίως εκδόσεις αρχαίων Ελλήνων και βυζαντινών συγγραφέων, όπως η δεύτερη έκδοση των Απάντων του Αριστοτέλη από τον Desiderius Erasmus (Βασιλεία 1539), τα «Ολύμπια, Πύθια, Νέμεα, Ίσθμια» του Πινδάρου (Aldus, Βενετία 1513), η «Γραμματική Άλδου Μανουτίου Ρωμαίου» (posthum, Βενετία 1515), το «Μέγα Ετυμολογικόν» (Βενετία 1549), η Γραμματική του Θεοδώρου Γαζή (Φλωρεντία 1526, Βασιλεία 1540), τα «Ερωτήματα» του Μανουήλ Χρυσολωρά (Βενετία 1548), το Λεξικό του Ησυχίου (Βενετία 1514) κ.ά.

Από τον 17ο αι. υπάρχουν επίσης περί τα 100 έντυπα, θεολογικά, φιλοσοφικά και εκδόσεις αρχαίων συγγραφέων. Από τον 18ο με αρχές του 19ου αι. σώζονται περί τα 700 έντυπα. Μεταξύ αυτών θεολογικά, εκκλησιαστικά, νομικά, φιλολογικά, φιλοσοφικά, παιδαγωγικά έντυπα, μεταφράσεις ξενόγλωσσων επιστημονικών εκδόσεων του 18ου αι., εκδόσεις του νεοελληνικού διαφωτισμού και εκδόσεις Κοζανιτών και Δυτικομακεδόνων συγγραφέων. Μεταξύ των σημαντικών εντύπων συγκαταλέγονται πολλά φύλλα της «Εφημερίδος» των Μαρκίδων Πούλιου των ετών 1792-1794 και του «Λόγιου Ερμή», η «Εγκυκλοπαιδεία Φιλολογική» του Ιωάννη Πατούσα (1710) το «Νέον Επιστολόριον» (1764), καθώς και η «Χάρτα» του Ρήγα. Σημαντικές είναι 61 εκδόσεις ως το 1800, που δεν περιέχονται στη Bibliographie Hellénique του Legrand, επίσης 49 σπάνιες εκδόσεις των ετών 1800-1863, καθώς και 16 πατριαρχικές και συνοδικές εγκύκλιοι και δύο αγγελίες βιβλίων. Τέλος, η Βιβλιοθήκη διαθέτει πολλά ξενόγλωσσα έντυπα, τα οποία όμως παραμένουν αταξινόμητα και ακαταλογογράφητα.

Τα περισσότερα έντυπα αποκτήθηκαν μέσω δωρεών κατά τον 19ο αι., ώστε από την ανωτέρω εποχή και εξής η Κοζάνη να διαθέτει μία από τις σημαντικότερες συλλογές παλαιών εντύπων. Η αξία της συλλογής των εντύπων, πέραν του γεγονότος ότι διασώζει σημαντικό αριθμό της ελληνικής βιβλιογραφίας, έγκειται στο γεγονός ότι αντικατοπτρίζει τα ενδιαφέροντα των δωρητών αλλά και των αναγνώστών της Βιβλιοθήκης.

Βιβλιοθήκη και τοπική κοινωνία - προοπτικές

Η Βιβλιοθήκη της Κοζάνης ως τις αρχές του 20ού αι. ήταν άμεσα συνδεδεμένη με την τοπική εκπαίδευση, για ένα μεγάλο διάστημα μάλιστα αποτελούσε αναπόσπαστο κομμάτι της αφού λειτουργούσε ως σχολική. Μέχρι τα μέσα του 20ού αιώνα, πριν την αλματώδη ανάπτυξη και την εξειδίκευση των διαφόρων επιστημών, αποτελούσε την βασική πηγή άντλησης κάθε είδους γνώσης.

Η κοινωνία της πόλης αντιμετωπίζει τη Βιβλιοθήκη με δέος και σεβασμό έχοντας μυθοποιήσει σχεδόν την αξία και τη σημασία της. Είναι ενδεικτικό ότι κάθε πολίτης αυτής της πόλης σεμνύνεται για τη Βιβλιοθήκη της έστω κι αν δεν την έχει επισκεφθεί ούτε μια φορά. Αυτή η στάση επιβεβαιώθηκε πρόσφατα με την ολοπρόθυμη ανταπόκριση του κοινού της πόλης αλλά και των απόδημων Κοζανιτών στην πρόσκληση για τη σύσταση του «Συλλόγου Φίλων της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Κοζάνης».

Σήμερα η Βιβλιοθήκη δεν μπορεί ασφαλώς να ανταποκριθεί πλέον σε έναν ρόλο «ταμιείου» όλης της γνώσης για λόγους εύκολα κατανοητούς. Έτσι, μπορεί να συνεχίσει να λειτουργεί με έναν διττό χαρακτήρα: αφενός ως *λαϊκή* εκσυγχρονιζόμενη, για να μπορέσει να ικανοποιήσει τις νέες συνθήκες της κοινωνίας της πληροφορίας και ανανεώνοντας διαρκώς την συλλογή της όσο αφορά τους νέους τίτλους ευρείας λαϊκής ανάγνωσης· αφετέρου θα πρέπει να διατηρήσει και ενισχύσει τον *ιστορικό* της χαρακτήρα, που συνιστά και την μεγαλύτερη αξία της. Και στον τομέα αυτόν όμως πρέπει να εκσυγχρονιστεί· μεγάλη ώθηση προς την κατεύθυνση αυτή θα δώσει η μηχανοργάνωσή της, η ψηφιοποίηση του ιστορικού της κομματιού και η προβολή του στις λεωφόρους του διαδικτύου και της επικοινωνίας. Είναι ένα φιλόδοξο πρόγραμμα της «Κοινωνίας της Πληροφορίας» για την ψηφιοποίηση του συνόλου του πολιτιστικού αποθέματος της χώρας, το οποίο αυτή τη στιγμή βρίσκεται σε εξέλιξη· με την ολοκλήρωσή του θα προσελκύσει ακόμη περισσότερους ειδικούς ερευνητές οι οποίοι θα αναδείξουν τα ιστορικά της αρχεία και τα πολιτιστικά της τεκμήρια. Έτσι, υπό νέες πια συνθήκες, η Δημοτική Βιβλιοθήκη της Κοζάνης θα συντελέσει αποφασιστικά στη συνέχιση της μακράς πολιτιστικής παράδοσης αυτής εδώ της πόλης.